

Комуникация в образованието и обществото
Communication in Education and Society

Анализ на Инициативата
„Европейски университети“ като модел
за транснационален европейски университет
и съвместни академични пространства

DOI 10.55206/VFTL5282

Гергана Илчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Имейл: Ilcheva.gergana@gmail.com

Абстракт: Статията има за цел да представи същността на актуалната през последното десетилетие инициатива на Европейската комисия в областта на висшето образование – Инициативата за създаване на мрежи от европейски университети. Анализът включва проследяване хронологично на моментите, свързани с възникването на идеята, световните и европейски тенденции във висшето образование и актуалните политически приоритети на Европа. Направени са обобщения на резултатите от изминалите 5 години от реализирането под формата на пилотни проектни форми на стратегическо сътрудничество. Анализът е направен чрез методите кабинетно изследване и контент-анализ на европейски документи, публично достъпни данни за функциониращите университетски мрежи и техните постижения, преглед на наличната литература, официалните доклади и становища на заинтересованите лица. Задача е да се дадат отговори на въпроса какво прави успешен този модел на партньорство и да се посочат някои проблематични аспекти от неговото прилагане. Описани са характеристиките и целите, които са поставени пред тези образователни алианси; изведени са постижения, идентифицирани са трудности и предизвикателства.

Ключови думи: Европейски съюз, европейски университети, Инициатива за създаване на европейски университети, университетски мрежи, стратегическо сътрудничество.

Analysis of the European Universities Initiative as a Model for a Transnational European University and Collaborative Academic Spaces

Gergana Ilcheva

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

E-mail: Ilcheva.gergana@gmail.com

Abstract: This paper aims to present the essence of the European Commission’s initiative in the field of higher education, the European Universities Initiative (EUI), which has been implemented over the past decade. The analysis involves chronologically tracing the moments related to the emergence of the idea, the global and European trends in higher education and the current political priorities of Europe. Summaries are made of the results of the past 5 years of implementation in the form of pilot project forms of strategic cooperation. The analysis has been carried out through desk research and content analysis of European documents, publicly available data on the functioning university networks and their achievements, a review of the available literature, official reports and stakeholders’ opinions. The task is to provide answers to the question of what makes this partnership model successful and to point out some problematic aspects of its implementation. The characteristics and objectives of these educational alliances are described; achievements are highlighted; and difficulties and challenges are identified.

Keywords: European Union, European universities, European universities initiative, university networks, strategic partnership.

Увод

Висшето образование все още е част от компетенциите на държавите членки. Водещ принцип в провеждането на образователната политика се явява този на субсидиарността, въз основа на който Европейският съюз може да изпълнява единствено подкрепяща роля. Първоначално взаимозависимостта между икономическата интеграция и образованието остава извън фокуса на процесите, които се инициират в обединяваща се Европа в средата на миналия век. В същото време, след близо 70 години от пътя, през който Европа извървя към своята интеграция става ясно, че днес Европейският съюз е повече от една икономическа общност и **образованието и културата** са не по-малко важни от технологиите, търговията и икономиката.

Както е подчертано в Сорбонската декларация от 1997 г., тук „се раждат университетите още преди три столетия“. [1] Десет години след това, отново в Сорбоната, френският президент Емануел Макрон ще добави „тук са най-старите университети, но не и най-желаните“.

В световен мащаб, повече от двадесет години се наблюдава тенденция на намаляване на относителната тежест на Европа по отношение на университетите, ангажирани с изследователска дейност. Появяват се твърдения, че европейското висше образование се намира в интелектуална и институционална криза, а образователният поток показва устойчива тенденция на небалансираност и все още Европа е в позицията на страна, която изпраща повече учащи, отколкото приема такива. (Тотоманова, 2001) [2] (Gunn, 2020) [3], (Macron, 2017) [4]). Само 10 от 50 топ университета са базирани в Европа. [5] Към това следва да се добави и технологичният напредък на Америка и Япония, и изоставането спрямо тях по отношение на финансирането и научни постижения на Стария континент. Европейските институции са наясно, че за да бъдат конкурентни на световната сцена, са необходими обединените им усилия, за да бъдат позиционирани на едно качествено ново равнище, далеч над регионалното ниво.

Ето защо приоритет в политическия календар на Европа е задълбочаващото интегриране между институциите за висше образование, с подчертано устойчив характер, по-широк тематичен обхват и продължителност във времето, водено от общи европейски ценности и основните принципи за академична и научна самостоятелност.

Хоризонтите отвеждат към необходимостта от преосмисляне на традиционните модели на функциониране, прилагани в образователната сфера, с привнасяне на успешните работещи практики, с което да се създадат условия за постигане на качествено нови форми за предоставяне на образование, за да се изведе европейското висше образование до световно ниво.

В реч пред Сорбоната в Париж на 26 септември 2017 г. [6], само няколко месеца след като е избран за президент на Франция, Еманюел Макрон предлага „нова основа“ на Европейския съюз. Той представя много конкретни мерки, които трябва да „подновят дебата“ на европейско ниво още „преди края на годината“. Тази публична политическа проява е знакова за общностната образователна политика, дори би могла да се определи като основополагаща с това, че чрез своята реч, Макрон съживява идеята за създаването на европейска наднационална институция във висшето образование. От престижната трибуна в аулата на Сорбоната френският президент заявява:

Предлагам създаването на европейски университети, които да представляват академични мрежи, обхващащи множество държави и които да залагат на възможността студентите им да получават образованието си в чужбина, а образователният процес да се провежда на минимум два европейски езика...

Тези европейски университети трябва да се превърнат в среда за педагогическа иновативност, за постижения в научните изследвания. Трябва

да си поставим за цел да изградим поне двадесетина такива университета до 2024 г., но също така трябва още от следващата академична година да положим основите на първите такива, с въвеждането на истински европейски семестри и дипломи. (Macron, 2017). [7]

Също така е изложена познатата вече от Болонския процес амбиция на Европа „да бъде пространство, в което до 2024 г. всеки студент ще говори поне два европейски езика ... През 2024 г. половината от принадлежащите към една определена възрастова група би трябвало да са прекарвали поне 6 месеца в друга европейска държава преди да навършат 25 години“.

Първоначално се наблюдава изключително положителен прием, като доказателство може да се посочи първата информационна сесия, проведена в Брюксел през 2018 г. Това е официално събитие, организирано от ЕК за промотирането на ИЕУ, към което се присъединяват хиляди участници, включително заинтересовани страни, заместник-ректори, делегати на министри и представители на изследователски организации. Инициативата е положително приветствана с различни определения като „възраждане на европейския дух“, възможност за създаване на „истински университетски модел“, създаване на „обща идентичност“, дори „противотежест на Харвард и Станфорд“ (Bromme & Oliver, 2019). [8]

Идеята за наднационален университет обаче не е нова нито за академичната, нито за политическата общност. Тя е резултат от над 70-годишен дебат. Проследявайки нейното възникване и развой, бихме могли да разберем символичното ѝ възобновяване именно от френската трибуна на Сорбоната. Самата хронология на развитието на тази идея е документирана и изчерпателно представена от редица автори. (Corbett, 2005) [9]; (Gunn, 2020). [10]

Дебатът за създаването на европейски университет е част от общия политически проект на Съюза и е белязан основно от противопоставянето на концепции. От една страна, стои въпросът дали Съюзът да се разглежда като строго икономически, или по-скоро в широк смисъл – политически проект, а от друга, от френско-немското противопоставяне за това каква да бъде неговата същност – правен статут, източници на финансиране, образователни програми, ръководство, физическа инфраструктура и пр. Документирано е, че за пръв път темата е загатната от немския икономист Алфред Мюлер Армак още през 1948 г., който смята, че „европейската интеграция не се ограничава до икономическата сфера, но трябва да включва и форми на културна интеграция“ (Corbett, 2005). [11] Той допълва, че „европейските университети следва да осигурят основа за научни изследвания, да преодолеят отдалечеността си от САЩ и да се превърнат в модел на иновации“ (Corbett, 2005). [12]

Възобновяването на официално равнище се инициира от френската група, която работи по изготвянето на Договора за създаване на Европейската икономическа общност (ЕИО, Договор от Рим (1957)). Новата визия е доста по-конкретна от предишните, но в същото време е ограничена до френската концепция за създаване на европейски съвместен научен център за ядрени науки. Въпреки това намира правен израз в чл. 9 (2) от Договора за Европейската общност за атомна енергия (ЕОАЕ или Евратом, март 1957 г.). „Следва да бъде създадена институция със статут на университет, чийто начин на функциониране ще бъде определен от Съвета.“ [13]

Немската група продължава да отстоява своето разбиране за пълноправен европейски университет, обхващащ широк кръг академични дисциплини, който да обслужва не просто академични, а по-скоро политически и социални цели.

Сред университетските среди също няма еднозначни и подкрепящи действия. Техните опасенията са свързани с въпроса за академичната автономност и институционална независимост, от които образователните институции имат нужда, също така се притесняват от допълнителната конкуренция, която ще се появи, в т.ч. и за достъпа до финансиране.

Независимо от провала с опитите да се постигне единодушие за правната и финансова основа, разминаванията за видовете дисциплини и често липсата на подкрепа от самите университети, идеята за създаване на такава наднационална структура във висшето образование оцелява и на следващите етапи от евроинтеграционния процес.

Последният сериозен опит от този начален период в търсене на най-добрия „формат“ на европейски университет според Анне Корбет (2005) е от началото на 60-те години на 20. век. Предложението този път е за самостоятелна образователна институция за 500 студенти, която предлага двегодишно следдипломно обучение по предмети, които са от значение за европейската интеграция. (Corbett, 2005). [14] Не получава необходимата подкрепа и с това разискванията по темата се преустановява за дълго време.

Едва през 2005 г., тогавашният председател на Европейската комисия Жозе Мануел Барозу предлага създаването на Европейски технологичен институт, който да предприеме „Образователни, изследователски и иновационни дейности на високо ниво, както в някои стратегически аспекти, тематични области и в областта на управлението на науката и иновациите“ (Barroso, 2006). [15] За пореден път идеята не води до никакво действие, поради неприемането от страна на държавите членки, университетите и дори бизнес средите. Наднационалният университет остава все така нереализиран политически проект на европейската интеграция.

Новата страница е започната през 2017 г., както е посочено по-горе, след избора на президента на Франция Еманюел Макрон.

Реакциите на европейските институции и отношението на европейските лидери спрямо идеята освен че са почти незабавни, са и подкрепящи. Няколко месеца по-късно, през ноември същата година в Съобщението на Европейската комисия за „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“, което трябва да послужи като принос за срещата на лидерите на ЕС на 17 ноември 2017 г. в Гьотеборг, Швеция [16], е представена идеята за създаване на Европейско образователно пространство.

Една от целите за осъществяване на тази идея е:

– подпомагане сътрудничеството на европейски университети в рамките на мрежата и през границите, които да се конкурират на международно равнище, включително създаването на училище по европейско и транснационално управление

В програмата на лидерите, предвидена в частта образование и култура, е утвърдена точка:

– *Да се насърчи създаването на мрежа на европейските университети от различни държави членки с интегрирани учебни планове и програми, които дават на студентите възможност да учат в чужбина и да посещават занятия на поне два езика.*

На самата среща през ноември 2017 г., под председателството на Доналд Туск се очертава визия за Европа, целяща използване на пълния потенциал на образованието и културата за създаване на устойчива работна сила, социална справедливост, активна гражданска позиция и възможност европейската идентичност да бъде почувствана в цялото си многообразие. А в Заключенията на Европейския съвет от 14 декември 2017 г. (EUCO 19/1/17 REV1) се призовават държавите членки, Съвета и Комисията, в съответствие с областите им на компетенции да предприемат действия по *зadълбочаване на стратегическите партньорства между висшите училища в целия ЕС и насърчаване на създаването до 2024 г. на двадесетина „европейски университети“, състоящи се от изградени „от долу нагоре“ мрежи от университети в целия ЕС, които ще дават възможност на студентите да придобият степен чрез комбиниране на обучение в различни държави от ЕС и ще допринасят за международната конкурентоспособност на европейските университети.* (Европейски съвет, 2017). [17]

Подкрепата за създаването на „европейски университети“ ще допринесе за постигането на тази цел, като събере ново поколение европейци, които са способни да си сътрудничат и да работят в рамките на различни европейски и световни култури, на различни езици и в различни държави, сектори и научни дисциплини.

Първото изчерпателно описание на Комисията за същността и мисията на европейски университети, мислени като част от европейското образователно пространство, се съдържа в Съобщение от 22 май 2018 г. (COM

(2018) 268 final) до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите за „Изграждане на по-силна Европа: ролята на политиките за младежта, образованието и културата“. [18] Те са представени като част от пакета специфични политически инициативи при съвместната работа „за да стане Европейското пространство на образование реалност“.

Европейската инициатива за „европейски университети“ надгражда дългогодишната традиция на трансгранично академично сътрудничество, като създава изградени „от долу нагоре“ мрежи от университети с обща визия и ценности. Целта е съвместно разработване на дългосрочни стратегии в образованието, науката и иновациите, с акцент върху интегрирани учебни програми и улеснена студентска мобилност. Това ще допринесе за появата на европейски образователни степени, признавани в цяла Европа. (Европейска комисия, 2018). [19]

Първата пилотна фаза е анонсирана на 25.10.2018 г. на страницата на Изпълнителната агенция за образование и култура с процедура за кандидатстване по Програма „Еразъм+“ 2014-2020 г., Ключова дейност 2 (КА2), Сътрудничество между организациите и институциите, дейност „Европейски университети. Всички институции за висше образование, притежаващи валидна Харта за висше образование „Еразъм“ (ЕСНЕ) са допустими кандидати. Одобрени за финансиране са 17 проектно-предложения и първите алианси, съставени от общо 114 висши учебни заведения, започват да функционират.

На следващата година през месец ноември е публикувана и втората покана за подаване на проектни предложения по инициативата „Европейски университети“. Избрани са нови 24 проекта от общо 62 подадени предложения, които вече включват 165 висши учебни институции. Добре е да се отбележи, че 16 от участниците са извън Европейския съюз, разпределени съответно между Исландия с един представител, Норвегия и Турция по три, четири от Великобритания и пет сръбски образователни институции.

Следващата, трета поред процедура за събиране на проектопредложения по „Еразъм+“ 2021-2027 г. предлага малко по-различен подход, като е разделена на две отделни теми – функциониращите от пилотната фаза алианси кандидатстват по тема 1. *Задълбочаване на съществуващи институционални международни сътрудничества*, а по тема 2. *Разработване на нови институционални международни сътрудничества* са допустими кандидати на новосформирани консорциуми, които не са получавали финансиране досега. Интересът на университетите към инициативата се запазва устойчив. Само един от функциониращите пилотни проекти не получава последващо финансиране, а четирите нови консорциума са избрани от общо 31 подадени предложения по Тема 2. Така, в резултат на процедурата от

2022 г. вече има 44 алианса на европейски университети, които включват 340 висши учебни заведения от 31 държави, вкл. членките на Европейския съюз, Исландия, Норвегия, Сърбия и Турция.

За последващо финансиране имат възможност да кандидатстват и вторите 24 пилотни проекта през 2023 г., когато е обявена четвъртата поред процедура. Отново разделена тематично на 2 – за съществуващи алианси и нови предложения.

През юни 2024 г. са обявени последните избрани от Европейската комисия 14 нови алианса на Европейски университети, които се присъединяват към досега функциониращите 50, и за които е отделен бюджет от 14,4 милиона евро за всеки за четиригодишен период на изпълнение.

Пет години след стартирането ѝ, към Инициативата има устойчив интерес от страна на текущи и потенциални бенефициенти, с осигурена подкрепа (институционална и финансова) в дългосрочен план до 2030 г. Инициативата е обявена за повече от успешна, като първоначалният план от 42 да разшири до 60 броя на алиансите до 2024 г., с индикативен бюджет 1,1 милиард евро за периода 2021 – 2027 г. е напълно постигнат. Нещо повече, резултатът са съществуващи 65 алианса, в рамките, на които участват 570 институции за висше образование от 35 страни, държави членки, както и Албания, Босна и Херцеговина, Исландия, Черна гора, Република Северна Македония, Норвегия, Сърбия и Турция. При това без бюджетът да бъде увеличаван.

Към момента, според данни от списъка, публикуван на страницата на Европейската комисия [20], като част от алианси на европейски университети са 13 български висши учебни заведения:

1. Софийски университет, алианс Transform4Europe – T4E: The European University for Knowledge Entrepreneurs

2. Университет за национално и световно стопанство, алианс ENGAGE.EU - The European University engaged in societal change

3. Нов български университет, алианс ERUA European Reform University Alliance

4. Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив, алианс INVEST INnoVations of REgional Sustainability: European University Alliance

5. Технически университет – София, алианс: Eut - European University of Technology

6. Русенски университет, алианс ACROSS

7. УАСГ, алианс BAUHAUS4EU

8. Бургаски свободен университет, алианс EUNICoast

9. Стопанска академия, алианс KreativEU

10. Великотърновски университет, алианс OpenEU

11. Аграрен университет в Пловдив, алианс UNIGreen
12. Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“, алианс FILMEU
13. Медицинският университет – алианс INGENIUM

Понастоящем Инициативата за създаване на европейски университети (ИЕУ) [21] е част от пакет за висшето образование, наред с предложение за Препоръка на Съвета относно изграждане на мостове за ефективно европейско сътрудничество във висшето образование и част от четирите водещи инициативи от Европейската стратегия за университетите [22], подкрепена финансово в рамките на „Еразъм+“ 2021-2027 г., в съчетание с рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ 2021-2027 г., програмата „Цифрова Европа“ 2021-2027 г. и други инструменти на ЕС и национални инструменти и има амбициозната цел да бъде стъпка към повишаване на привлекателността и глобалната им конкурентоспособност и изграждане на чувство за европейска принадлежност.

Въпреки че е твърде рано да се даде цялостна оценка и да се предвиди със сигурност какви ще са всички последствия за сферата на висшето образование и заинтересованите лица, към момента има подновена интеграция под политическото предприемачество на Комисията. Независимо дали в бъдеще ще станем свидетели на трайно закрепване на подхода от долу нагоре, вече присъствието на алиансите на Европейски университети водят към променящ се пейзаж за европейското висше образование.

Започване на инициативата

Анонсирането на Инициативата за Европейски университети е насочена към разработването на идеята на Макрон и препоръката на Европейския съвет, но също така е прилагане на установен инструмент в политиката на управление в Европейския съюз – *Отвореният метод на координация*.

Реализирането на Инициативата за създаване на европейски университети ни прави свидетели на едно изключително задълбочено и систематизирано преосмисляне на бъдещите облик и посока на образователната политика на Европейския съюз. Осъзната необходимост и търсене на качествено нов подход и успешна форма на институционално наднационално сътрудничество в областта на висшето образование. Не само базирано на официалните документи и събития, тематичното обследване на наличната в интернет информация показва, че последните години интензивно се провеждат изследвания, социологически проучвания и пр., които търсят обратна връзка от институции, заинтересовани страни и всички европейски граждани, с обобщаване и анализ на техните нагласи по темите, свързани с образованието, какво получават и какво очакват от него.

Освен това, тенденцията към консолидация на капацитет при университетите не само в Европа, но и по света, се засилва през последните 20 години. [23] Тази тенденция обхваща все повече висши училища. Те са склонни да споделят ресурси в преследването на цели, които не могат да постигнат самостоятелно. Тези цели най-често са: повишаване на качеството на обучението и на научната дейност, намаляване на фрагментацията, постигане на икономически ползи, по-добри възможности за диверсификация на научни програми, специалности и направления. Мотивите за консолидация при висши училища са различни, но срещаме данни, че за период от 35 години между 1972 г. – 2007 г. са създадени около 38 международни асоциации на университети, което прави повече от 1 на година [24], а в Концепцията на Министерството на образованието и науката за промени в закона за висшето образование за споделяне на ресурси за обучение и научни изследвания (2023) се цитира доклад на Института за пазарна икономика (ИПИ), според който „над 120 обединения на висши училища и научни организации са създадени в Европа от 2000 година до 2019 година“. Това демонстрира сериозен ръст.

Няколко са факторите за това. Например, преодолени са досегашните спорове за вида и формата на сътрудничеството, като в насоките за кандидатстване не са поставени ограничения. Допустими са различни по тип образователни институции – предлагащи широко портфолио от предмети или профилирани, не се дава предимство на инженерни науки пред хуманитарни, изкуство и пр. или такива с евроинтеграционна насоченост.

Отпада необходимостта от извършване на разходи по изграждането на нова образователна физическа инфраструктура – сгради и съоръжения, както и тепърва установяването и налагането на имидж на една изцяло нова образователна институция. Новият подход е предпоставка самите университети да разглеждат участието си в такава мрежа като възможност за получаване на добавена стойност, а не като форма на съперничество, заплахата от намаляване на досегашното им финансиране или загуба на студенти.

Друга група фактори са обусловени от външни обстоятелства. Последните години подобна трансформация в сферата на висшето образование следва своя логичен ход. Образованието е такава сфера, че изпълняването на различните дейности чрез партньорски взаимодействия дава редица преимущества. Примерите за външни фактори са Болонският процес и Европейското пространство за висше образование. Освен това, успешното прилагане на формата на алианси от европейски университети се улеснява от това, че капацитетът на самите университети от участието им в аналогични форми на университетите са придобили значителна институционална автономия, която им дава свободата и да участват в преговори и да извършват своята дейност във формат на двустранно и многостранно сътрудничество,

когато го намират за стратегически полезно, също така да инвестират, да правят нововъведения на всички равнища, като в същото време да са способни да се самофинансират, намалявайки зависимостта си единствено от преките държавни субсидии. На четвърто място са процесите на интернационализация, които протичат като цяло в Европа. Образователните институции са по-склонни да си сътрудничат и да търсят партньори дори извън рамките на Европейския съюз.

На последно място е и наличието на национални системи за оценка и класация за постижения на университетите, в т.ч. и национални реформи за диференциация и стратификация в системите за висше образование.

Постигания

Успоредно с първите процедури за подбор и изпълнение, европейските институции започват интензивно да организират събития, посветени на популяризиране, представяне на текущи резултати, изготвяне на доклади за напредък и поставяне на цели пред инициативата. Оказва се, че тази тема вълнува много по-широк кръг заинтересовани лица. Не само организиранияте от европейските институции събития стават трибуна за мнения, опасения, скептични оценки, похвали и критики. Множество международни организации, национални правителства и независими анализатори под различни форми дават израз на своята оценка от момента на оповестяването на инициативата за създаване на европейски университети. Публикуват се становища, изработват се статистики, организират се международни конференции. (EUA [25], LERU [26], Bologna Follow-Up Group – BFUG [27]).

Със стартирането си през 2019 г. инициативата предизвиква безпрецедентен интерес в европейските среди за висше образование, като привлича нарастващ брой предложения в пет последователни процедури за подбор по програма „Еразъм+“. От първоначално избраните 17 проекта на европейски университети, в рамките на пилотната фаза на инициативата, обединяващи 114 институции за висше образование, понастоящем функционират 65 алианса, съставени от над 570 институции за висше образование със всякакъв академичен профил от 35 държави, включително всички държави – членки на ЕС, както и Албания, Босна и Херцеговина, Исландия, Черна гора, Република Северна Македония, Норвегия, Сърбия и Турция.

Партньорските университети включват над 11 милиона студенти. Кое-то значи, че около половината от студентите в Европа в момента се обучават в рамките на някой от алиансите за европейски университети. [28]

В началото на 2025 г. Европейската комисия публикува първия си Доклад за резултатите и потенциала за трансформация на инициативата за европейски университети.

Предвид факта, че някои от проектите стартират своята дейност след 2024 г., все още е сравнително рано да се оцени цялостното въздействие на Инициатива върху европейски институции за висше образование и образователните системи в Европа. Обосновано можем да очакваме резултатите от заложения дългосрочен потенциал за трансформация да нараства с времето, когато повече съюзите достигат функционална „зрялост“.

Според проучването на Европейската комисия, през изминалия период в значителна степен е постигнат видим напредък по отношение на амбициозните цели пред инициативата, демонстрира се значителен трансформационен потенциал по пътя към изграждане на пълноправни европейски университети. Едновременно с това, остава още много да бъде постигнато, и от решаващо значение за успеваемостта и увеличаване на мащаба на въздействие е осигуряването на продължителната подкрепа от Комисията, държавите членки и всички заинтересовани страни.

Основни постижения, документиращи в Доклада са следните:

- Разработени повече от 600 съвместни учебни програми и курсове на всички академични нива, включително около 160 програми, завършващи със съвместни дипломи; повече от 430 кратки програми, водещи до микрокредити.

- Разработени 528 кратки обучителни курсове и стартирали 195 съвместни курсове с външни заинтересовани лица.

- Нарастване на студентската мобилност в рамките на алианса с 400% и с 200% на мобилността на персонала с 200%.

- 14 алианса са установили отделна правосубектност.

- 98% от алиансите включват студенти в техните управленски структури, а в 63% от случаите те са с право на глас.

- 70% от алиансите са разработили или са в процес на разработване на сътрудничество по модела на четворната спирала (Европейска комисия – 2025). [29]

Най-полезни за функционирането в условия на криза се оказват следните характеристики на „европейските университети“:

- 1) дигиталните междууниверситетски кампуси, които осигуряват висококачествено образование чрез по-голям брой онлайн курсове и съвместно дигитално обучение;

- 2) инфраструктурата и методологията за съвместни курсове, със стратегия за управление на смесена мобилност (виртуална и физическа);

- 3) разработването на кратки учебни курсове, водещи до микрокредитиране, в сътрудничество с компании, региони и градове, за да се осигури на пазара на труда специалисти с актуални умения, които да са от съществено значение в контекста на възстановяването, позволявайки на всеки да повиши уменията и да се преквалифицира на всеки етап от кариерата си;

4) прилагането на основан на предизвикателства подход, при който студентите работят с учени, изследователи, компании, градове и региони, за да се справят с големите обществени предизвикателства.

Очаквания – посоки, потенциал и трудности

Представената дотук оценка на Инициативата за създаване на европейски университети не претендира за изчерпателност, но също така не би могла да бъде обективна, ако заедно с постиженията и потенциала за трансформация в положителен аспект не намерят място и трудностите, които съпътстват функционирането на образователните алианси от нов тип, и опитът за анализ на потенциалните негативни последици.

Скептичните нагласи към нуждата от задълбочаване и разширяване обхвата на дългосрочното съвместно, структурно, устойчиво и системно сътрудничество в областта на образованието, традиционно произтичат от консервативните политически кръгове, а в конкретния пример спрямо Инициативата за европейски университети се срещат и сред самите представители на академичната общност и националните представителства, които виждат заплахата за академичната свобода, загуба на национална идентичност и др.

Позовавайки се на „Европейска стратегия за висше образование“ на ЕС (Европейска комисия, 2022 г.), анализатори твърдят, че се наблюдава промяна, като акцентът на координацията на политиката на ниво ЕС се измества към акцент върху координацията на организацията на ниво университети под формата на изграждане на университетски съюзи. [30]

Важността и ролята на науката и университетите за бъдещето на Европа са подчертани от Марио Драги в Доклада за Бъдещето на Европа [31], от Енрико Лета в Доклада за бъдещето на Единния пазар [32] и на Мануел Хектор за Междинния доклад на „Хоризонт Европа“. [33]

За европейските институции няма съмнение, че изградените алианси на европейски университети демонстрират трансформиращо въздействие на ниво ЕС. Чрез наднационален обмен на политики и задълбочено сътрудничество те допринасят към европейска интеграция и сближаване, повишена социална ангажираност и превръщат висшето образование в по-приобщаващо и съобразено с нуждите на пазара на труда, докато в същото време играят водеща роля в насърчаването на обща идентичност и общи ценности, включително академични ценности. [34]

Проблематичните полета обаче са свързани с ефекта от пълното разгръщане на инициативата в пълен мащаб и широк темпорален аспект.

По аналогия с воденето на политиката на различни скорости или прилагането на подход за **диференцирана интеграция** (подкрепян в различни сфери на политиката от френският президент Макрон) е възможно в зна-

чителна степен вместо да изведе цялостно нивото на европейското висше образование към по-добро равнище, достъпът до финансиране, както и всички съпътстващи ползи от участието в университетски алианси да доведе до продължаващо, задълбочаващо се раздалечаване на привлекателните образователни дестинации, както и на „елитните“ или „топ“ университети, измежду общо 5000 университета в Европа [35], които ще останат извън прилагането на инициативата.

Също така амбицията успешните модели на сътрудничество между европейските университети да служат като пример за подражание и еталон за качество ще доведе до негативна ситуация, в която участието ще става неизбежно, поради опасност от маргинализиране на университетите чрез неучастие в инициативата. В допълнение, това може да стимулира възникване на посредствени партньорства, с лошо качество на стратегията и мисията под която функционират. Не на последно място, следването на успешните модели може да доведе до хомогенизация и конвергенция, което ще предизвика негативни последици за по-малките или регионални университети със специфични мисии, които ще са принудени да се адаптират към контекста на инициативата.

Друг проблематичен момент е обвързването на ефективността с нуждата от гарантирано дългосрочно финансиране – възможно е именно това да доведе до трайно закрепяне на проектното начало на тези съюзи, чиито участници ще оперират със съзнанието за лимитирана във времето ангажираност (основната характеристика на понятието „проект“ е наличието на начало и край). Подходът, базиран на проекти, не е напълно в съответствие с дългосрочната стратегическа визия на Съюза и има трудности при ефективното мобилизиране на синергии между различните потоци на финансиране. Ще може ли в този случай да се разчита на дългосрочно ангажиране от участниците от страна на институции, администрация и академичен състав. Естествено е това да не засегне толкова съзнанието на самите студенти, тъй като така или иначе статутът на студент е ограничен от времето с различна, но относително кратка продължителност 4 или 5 години.

Въпреки че се стимулира подход при създаването на моделите на мрежи от европейски университети от долу нагоре, не може да се омаловажава особеността, че част от мотивацията идва отвън, от външен фактор. Условието за финансиране (кандидатстване, допустимост и оценка на проектопредложенията по програма „Еразъм +“ и търсените резултати са стриктно дефинирани от Европейската комисия, което всъщност е подход от горе надолу. За да се преодолее тази обвързаност с проектното начало е важно включването на национално публично финансиране и други публични и частни инвестиции, които да са допълнение към подкрепата, осигурена на общностно ниво.

На следващо място, потенциален проблем разкрива хипотезата, че достъп да финансиране ще имат само престижни университети, такива с управленски капацитет и опит в участието на проекти (т.нар. ефект на кумулативното предимство, Matthew Effect, който се използва за описване на явлението, при което индивиди или групи, които започват с определени предимства, имат по-големи шансове за успех и натрупване на допълнителни предимства, докато тези, които започват с недостатъци, често изпитват допълнителни трудности и неуспехи). Това е преодоляно в значителна степен с насоките за кандидатстване и критериите към кандидатите. От списъка с участници се вижда, че присъстват както престижни учебни заведения (Сорбоната, Болонския университет), така и малки, сравнително скоро създадени, регионални университети (Университет на Приморска, Нов български университет). Във всяка следваща фаза, сравнимо с първата, преобладава присъствието на регионални учебни институции, такива с по-кратка професионална история и с не толкова богат проектен опит. Причината за преобладаващото участие и респ. достъп до финансиране на даден профил учебни заведения (елитни френски, немски, италиански университети) е много вероятно да се дължи по-скоро на тяхната по-добра подготвеност да участват в подобни инициативи, наличие на предишен опит в международното сътрудничество, кандидатстване и изпълнение на мащабни проекти и пр., а не на особености на концепцията на Европейската комисия, които да ги извеждат в по-благоприятна позиция, като на практика в насоките за кандидатстване не се открива подобно ограничително или дискриминиращо условие. От избраните дотук проекти не се забелязва предоставяне на предимство на определени държави, региони, академична сфера или тип учебно заведение – в зависимост от имиджа и големината му. Наличието на преобладаващото присъствие на немски и френски университети се дължи до голяма степен на факта, че сравнимо с останалите, в тези две държави по принцип функционират по-голям брой университети.

Правни и административни пречки пред разработването на съвместни образователни дейности на всички нива, включително присъждането на съвместни степени. Тази съществуваща опасност би могла да се минимизира с търсения подходящ **правен статут** за алиансите от европейски университети, който ще им позволи да съчетават своите силни страни, да вземат съвместни стратегически решения, да действат заедно с юридическа правосубектност и да улесняват обединяването на ресурси, дейности и данни. Този статут би способствал за по-задълбочено, дългосрочно и гъвкаво транснационално сътрудничество, като позволява споделянето на капацитет, обмяна на персонал и изпълнението на съвместни програми с цел присъждане на съвместни академични степени на равнището на алиансите, включително съвместна европейска степен.

Пряка връзка с отделната правосубектност има и целта пред европейските университети да послужат като средство за повишаване на международното им присъствие и подобряване на позициите им в международните ранкинг системи. Спорен е въпросът дали само участието в такъв алианс наистина ще има значителен ефект върху подобряване на конкурентоспособността и видимостта в международен план. По думите на редактора на световната университетска класация Times Higher Education цитиран от Bromme and Oliver (2019) „Малко вероятно е да третираме подобни консорциуми, алианси, тъй като за нуждите на оценката ние сме склонни да вземаме предвид единствено юридическите лица с автономен статут.“ [36]

Засега няма данни за зависимост между успеваемостта на европейските университети като партньори в алиансите на европейски университети и техният международен рейтинг. За пример, сред 114-те членове на алианси от пилотния етап на инициативата, само 18 са в топ 200 на класацията на Шанхай, 25 в класацията на QS и 26 в класацията на Times Higher Education. [37]

И накрая, трудностите пред осъществяването на една на пръв поглед лесна и ползотворна цел – 50% студентска мобилност в рамките на алианса. Това може да се окаже далеч не толкова постижима цел, поради допълнителна финансова тежест за институциите и необходимостта от определено финансово състояние на самите студенти като предпоставка да се включат в международен обмен.

Изводи и заключение

Идеята за наднационален университет не е нова нито за академичните среди, нито за политиките. Тя е резултат от над десетилетен дебат и е пряко свързана с тенденциите в общия интеграционен процес. Реализирането на Инициативата за създаване на европейски университети предполага задълбочено и систематизирано преосмисляне на бъдещите облик и посока на образователната политика на Европейския съюз. Осъзната е необходимостта и търсене на качествено нов подход и успешна форма на институционално наднационално сътрудничество в областта на висшето образование. Инициативата се определя като успешна към момента. В същото време, продължават анализи и търсения, за да се избегнат отрицателните последици и да се постигне максимален трансформационен ефект спрямо системата за висше образование и нейните представители.

В резултат на анализа на селектираната и обработена информация се установи, че това е инициатива с дълга предистория, следваща различни евроинтеграционните етапи и световните тенденции; същевременно тя е уникално реализирана към момента форма на управленска архитектура. В

статията се представя комплексна и многопластова идея, която включва политически, образователен, икономически и социален компонент. Установено е, че съществува и вътрешнопротиворечива перспектива пред дългосрочното съществуване на тези алианси, закрепени в траен съюз. Очертани са възможности за търсене на решения за бъдещето на европейското висше образование чрез подход от долу нагоре и чрез евентуално „изобретяване“ на отделна правосубектност.

Цитати и бележки

- [1] Сорбонска декларация. http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/SORBONNE_DECLARATION1.pdf. Retrieved on 24.05.2025. [Sorbonska deklaracia. http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/SORBONNE_DECLARATION1.pdf. Retrieved on 24.05.2025.]
- [2] Тотоманова, А.-М. (2001). *Ние, висшето образование и Европа*. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 66. [Totomanova, A.-M. (2001). *Nie, visheto obrazovanie i Evropa*, Sofia, UI „Sv. Kliment Ohridski“, 66.]
- [3] Gunn, A. (2020). The European Universities Initiative: A Study of Alliance Formation in Higher Education. In: Curaj, A., Deca, L., Pricopie, R. (eds) *European Higher Education Area: Challenges for a New Decade*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56316-5_2 Retrieved on 24.05.2025.
- [4] Macron, E. (2017). *Speech on New Initiative for Europe*, 26 September, Paris. <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-newinitiative-for-europe>. Retrieved on 24.05.2025.
- [5] Сорбонска декларация. http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/SORBONNE_DECLARATION1.pdf. Retrieved on 24.05.2025. [Sorbonska deklaracia. http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/SORBONNE_DECLARATION1.pdf. Retrieved on 24.05.2025.]
- [6] Elysee. Initiative pour l'Europe - Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique. <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-new-initiative-for-europe.En>. Retrieved on 24.05.2025.]
- [7] Macron, E. (2017). *Speech on New Initiative for Europe*, 26 September, Paris. <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-newinitiative-for-europe>. Retrieved on 24.05.2025.
- [8] Bromme, T., & Oliver, G. (2019). Views from the Frontline of the European University Project. *The Pie News*.
- [9] Corbett, A. (2005). *Universities and the Europe of Knowledge. Ideas, Institutions, and Policy Entrepreneurship in European Union Higher Education Policy, 1955 – 2005*. London.
- [10] Gunn, A. (2020). The European Universities Initiative: A Study of Alliance Formation in Higher Education. In: Curaj, A., Deca, L., Pricopie, R. (eds) *European Higher Education Area: Challenges for a New Decade*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56316-5_2. Retrieved on 24.05.2025.

- [11] Corbett, A. (2005). *Universities and the Europe of Knowledge. Ideas, Institutions, and Policy Entrepreneurship in European Union Higher Education Policy, 1955 – 2005*. London, 27.
- [12] виж пак там.
- [13] Договор за Европейската общност за атомна енергия (ЕОАЕ или Евратом, март 1957 г.) [Dogovor za evropeyska obshtnost za atomna energia (EOAE ili Evratom, mart 1957 g.)]
- [14] Corbett, A. (2005). *Universities and the Europe of Knowledge. Ideas, Institutions, and Policy Entrepreneurship in European Union Higher Education Policy, 1955 – 2005*. London, 45.
- [15] Barroso, J. M. (2006). *Speech: Europe: art or science? Opening Address 164th Dies Celebration of Delft University of Technology, 13th January*.
- [16] Eurodesk. 17 ноември 2017: социална среща на върха, Гьотеборг, Швеция. 27 Ноември 2017. <https://www.eurodesk.bg/2024/news/c5/i787/17-noemvri-2017-socialna-sreshta-na-vurha-gyoteborg-shvecia/>. Retrieved on 24.05.2025. [Eurodesk. 17 ноември 2017: социална среща на върха, Гьотеборг, Швеция. 27 Ноември 2017. <https://www.eurodesk.bg/2024/news/c5/i787/17-noemvri-2017-socialna-sreshta-na-vurha-gyoteborg-shvecia/>. Retrieved on 24.05.2025.]
- [17] Европейски съвет. (2017). Заключение на Европейския съвет от 14 декември 2017 г. (EUCO 19/1/17 REV 1), Брюксел, 14 декември 2017 г. [Evropeyski savet. (2017). Zaklyucheni a na Evropeyskia savet ot 14 dekemvri 2017 g. (EUCO 19/1/17 REV 1), Bruksel, 14 Dekemvri 2017.]
- [18] European Union. EuroLex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=COM:2018:268:FIN>. Retrieved on 24.05.2025.
- [19] Европейска комисия. (2018). *Съобщение на комисията до европейския парламент, съвета, европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите: Изграждане на по-силна Европа: ролята на политиките за младежта, образованието и културата*, COM (2018) 268 final, Страсбург, 2018, 10. [Evropeyska komisiya. (2018). Saobshtenie na komisiyata do evropeyskiya parlament, saveta, evropeyskiya ikonomicheski I socialen komitet na regionite: Izgrazhdane na po-silna Evropa: rolyata na politikite za mladezhata, obrazovaniето I kulturata, COM (2018) 268 final, Strasburg, 2018, 10.]
- [20] European Commission. European Education Area. https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative/map#stripe_title-5996. Retrieved on 24.05.2025.
- [21] European Commission. European Education Area. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>. Retrieved on 24.05.2025.
- [22] Европейската стратегия за университетите.COM (2022) 16 final.
- [23] Maassen, P., Stensaker, B., & Rosso, A. (2023). The European university alliances – an examination of organizational potentials and perils. *High Educ* 86, 953–968 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00951-4>.
- [24] Moodie, G. (2010). Associations of universities. In Peterson, P., Baker E., & McGaw, B. (Eds.) *International Encyclopedia of Education*, 3rd edition, (pp. 485–490). Oxford: Elsevier.

- [25] EUA. European University Association. www.eua.be. Retrieved on 24.05.2025.
- [26] League of European Research Universities. www.leru.org. Retrieved on 24.05.2025.
- [27] Bologna Follow-Up Group – BFUG. <https://ehea.info/page-the-bologna-follow-up-group>. Retrieved on 24.05.2025.pdf
- [28] European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, PPMI, Grumbinaitè, I., Colus, F. and Buitrago Carvajal, H., *Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative*, Publications Office of the European Union, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/32313>. Retrieved on 24.05.2025.
- [29] European Commission. (2025). https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategy-documents/commission-work-programme/commission-work-programme-2025_en. Retrieved on 24.05.2025.
- [30] Maassen, P., Stensaker, B., & Rosso, A. (2023). The European university alliances – an examination of organizational potentials and perils. *High Educ* 86, 953–968 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00951-4>.
- [31] Марио Драги. https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en. Retrieved on 24.05.2025.
- [32] Енрико Лета в Доклада за бъдещето на Единния пазар. <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>. Retrieved on 24.05.2025.
- [33] Мануел Хейтор за Междинния доклад на Хоризонт Европа. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f9fc221-86bb-11ef-a67d-01aa75ed71a1/language-en>. Retrieved on 24.05.2025.
- [34] European Parliament: Directorate-General for Internal Policies of the Union, Craciun, D., Kaiser, F., Kottmann, A., Meulen, B. et al., *The European universities initiative – First lessons, main challenges and perspectives – Research for CULT Committee*, European Parliament, 2023 <https://data.europa.eu/doi/10.2861/160992>. Retrieved on 24.05.2025.
- [35] COM (2022) 16 final, Европейска стратегия за университетите, „Считат се за висши училища, получили Хартата за висше образование „Еразъм+“ (ЕСНЕ), което представлява предпоставка за участие на висшите учебни заведения в програмата „Еразъм+“
- [36] Bromme, T., & G. Oliver, G. (2019). *Views from the Frontline of the European University Project*. *The Pie News*.
- [36] Times Higher Education. World University Rankings. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>. Retrieved on 01.06.2025.

Библиография

- Тотоманова, А.-М. (2001). *Ние, висшето образование и Европа*. София, УИ „Св. Климент Охридски“. [Totomanova, A.-M. (2001). *Nie, visheto obrazovanie i Evropa*, Sofia, UI „Sv. Kliment Ohridski“.]
- Barroso, J. M. (2006). *Speech: Europe: art or science? Opening Address 164th Dies Celebration of Delft University of Technology*, 13th January.

- Bromme, T., & Oliver, G. (2019). Views from the Frontline of the European University Project. *The Pie News*. Retrieved on 24.05.2025.
- Corbett, A. (2003). Ideas, Institutions and Policy Entrepreneurs. Towards a New History of Higher Education in the European Community, *European Journal of Education*, 38 (3), 315–330.
- Corbett, A. (2005). *Universities and the Europe of Knowledge. Ideas, Institutions, and Policy Entrepreneurship in European Union Higher Education Policy, 1955 – 2005*. London.
- Corbett, A. (2006). Higher Education as a Form of European Integration: How Novel is the Bologna Process, in: Working Paper, No. 15.
- Corbett, A. (2012). Principles, problems, politics: What does the historical record of EU cooperation in higher education tell the EHEA generation, *European Higher Education at the crossroads: Between the Bologna Process and National Reforms*, (pp.39–57). Chapter: 3. (Eds: A. Curaj, P. Scott, L. Vlasceanu, L. Wilson). Publisher: Springer. DOI:10.1007/978-94-007-3937-6_3.
- Council of the European Union. (2021). *Council Conclusions on the European University Initiative – Bridging Higher Education, Research, Innovation and society: Paving the way for a new dimension in European higher education*. Brussels. 17 May 2021.
- De Wit, K., & J. C. Verhoeven, J. C. (2001). The Higher Education Policy of the European Union: With or against the Member States? *Higher Education and the Nation State—The International Dimension of Higher Education*, (Eds. J. Huisman, P. Maassen, & G. Neave), 175–232. Amsterdam: Pergamon Press.
- Estermann, T., Pruvot, E. B., & Stoyanova, H. (2021). *Evolving Models of University Governance: The Governance Models of the European University Alliances*. Brussels: European University Association.
- European Commission. (2021). European Universities Initiative Factsheets Accessed 25 May 2025 https://ec.europa.eu/education/european-universities-factsheets_en. Retrieved on 24.05.2025.
- European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, PPMI, Grumbainitè, I., Colus, F. and Buitrago Carvajal, H., Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative, Publications Office of the European Union, 2025.
- European Universities Initiative. (2021). *European Education Area*. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_en. Retrieved on 24.05.2025.
- European Union. (2019). *European Universities. Why? A Presentation on EUI*. <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/european-universities-info-session.pdf>. Retrieved on 24.05.2025.
- Gunn, A. (2020). The European Universities Initiative: A Study of Alliance Formation in Higher Education. In: Curaj, A., Deca, L., Pricopie, R. (eds) *European Higher Education Area: Challenges for a New Decade*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56316-5_2
- Karvounaraki, A., Subramaniam, S., Hristov, H., Ojala, J., Jonkers, K., Huisman, J., & X. Goenaga, X. (2018). Mapping of European Transnational Collaborative Part-

- nerships in Higher Education. In *EUR 29212 EN*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Kelly, E. (2019). Scramble Begins to Join Next Wave of European University Alliances. *Science Business*. <https://sciencebusiness.net/news/scramble-begins-join-next-wave-european-university-alliances>. Retrieved on 24.05.2025.
- Maassen, P., Stensaker, B., & Rosso, A. (2023). The European university alliances – an examination of organizational potentials and perils. *High Educ* 86, 953–968 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00951-4>.
- Macron, E. (2017). *Speech on New Initiative for Europe*, 26 September, Paris. <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-newinitiative-for-europe>. Retrieved on 25.05.2025.
- Moodie, G. (2010). Associations of universities. In Peterson, P., Baker E., & McGaw, B. (Eds.) *International Encyclopedia of Education*, 3rd edition, (pp. 485–490). Oxford: Elsevier.
- Orr, E., Unangst, L., & de Wit, H. (2019). The Long, Problematic Road Towards a European University. *University World News*, (546) 6th April. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20190404102239861>. Retrieved on 24.05.2025.
- Vukasovic, M., & Stensaker, B. (2018). University Alliances in the Europe of Knowledge: Positions, Agendas and Practices in Policy Processes. *European Educational Research Journal* 17 (3), 349–364.

Документи

- Европейска комисия. (2017). Съобщението на Европейската комисия за „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“ са изразени идеите, предназначени да послужат като принос за срещата на лидерите на ЕС на 17 ноември 2017 г. в Гьотеборг, (COM (2017) 673 final), Страсбург, 14.11.2017 г. [Evropeyska komisiya. (2017). Saobshtenie na Evropeyskata komisiya za Ukrepane na evropeyskata identichnost chrez obrazovanie I kultura sa izrazeni ideate, prednaznachenii da posluzhat za prinos za sreshtata na liderite na EC na 17 noemvri 2017 v Goetheborg, (COM (2017) 673 final), Strasburg, 14.11.2017]
- Европейска комисия. (2018). *Съобщение на комисията до европейския парламент, съвета, европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите: Изграждане на по-силна Европа: ролята на политиките за младежта, образованието и културата*, COM (2018) 268 final, Страсбург, 2018. [Evropeyska komisiya. (2018). Saobshtenie na komisiyata do evropeyskiya parlament, saveta, evropeyskiya ikonomicheski I socialen komitet na regionite: Izgrazhdane na po-silna Evropa: rolyata na politikite za mladezhata, obrazovaniето I kulturata, COM (2018) 268 final, Strasburg, 2018]
- Европейска комисия. (2022). Съобщение на комисията до европейския парламент, съвета, европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите относно европейска стратегия за университетите, COM (2022) 16 final, Страсбург, 18.01.2022 [Evropeyska komisiya. (2022). Saobshtenie na komisiyata do evropeyskia parlament, saveta, evropeyskia ikonomicheski I socialen komitet

I komiteta na regionite относно европеyskatata strategia za universitetit, (COM (2022), 16 final, Strasburg, 18.01.2022]

Европейски съвет. (2017). Заключение на Европейския съвет от 14 декември 2017 г. (EUCO 19/1/17 REV 1), Брюксел, 14 декември 2017 г. [Европеyski savet. (2017). Zaklyucheni a na Евроpeyskia savet ot 14 dekemvri 2017 g. (EUCO 19/1/17 REV 1), Bruksel, 14 Dekemvri 2017]

Съвет на Европейския съюз. (2021). Заключение (8658/21) на Съвета относно инициативата „Европейски университети“ – хвърляне на мост между висшето образование, научните изследвания, иновациите и обществото: проправяне на пътя за ново измерение в европейското висше образование, Брюксел, 17 май 2021 г. [Syvet na Евроpeyskia sayuz. (2021). Zaklyucheni a (8658/21) na Saveta относно инициативата Евроpeyski universiteti – hvyrlyane na most mezhdu visheto obrazovanie, nauchnite izsledvani a, inovaciite I obshtestvoto: propravya-ne na patya za novo izmerenie v евроpeyskoto vishe obrazovanie, Bruksel, 17 may 2021]

Сорбонска декларация. http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/SORBONNE_DECLARATION1.pdf. Retrieved on 24.05.2025. [Sorbonska deklaracia. http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/SORBONNE_DECLARATION1.pdf. Retrieved on 24.05.2025.]

Гергана Илчева Илчева завършва специалност „Българска филология“ и магистърска програма „Лингвистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Докторант е във Философския факултет в направление: Политически науки, Европейска идентичност, катедра „Европеистика“. Фокусът на изследователската ѝ работа е Инициативата на Европейската комисия за създаване на европейски университети и широкият контекст на особености и тенденции в европейското висше образование – политики и практики. Сътрудник в екипа на проекта T4EU.

Ръкописът е изпратен на 02.06.2025 г.

Рецензиране от двама независими рецензенти: от 03.06.2025 до 04.07.2025 г.

Приемане за публикуване: 05.07.2025 г.

Manuscript was submitted: 02.06.2025.

Double Blind Peer Reviews: from 03.06.2025 till 04.07.2025.

Accepted: 05.07.2025.

Брой 64 на сп. „Реторика и комуникации“ (юли 2025 г.) се издава с финансовата помощ на Фонд научни изследвания, договор № КП-06-НП6/48 от 04 декември 2024 г.

Issue 64 of the Rhetoric and Communications Journal (July 2025) is published with the financial support of the Scientific Research Fund, Contract No. KP-06-NP6/48 of December 04, 2024.